

València i Catalunya: la Lliga Mediterrània

Estroncada la Lliga espanyola per l'esclat de la guerra civil, els millors clubs de futbol del País Valencià i el Principat organitzaren el 1937 la Lliga Mediterrània. Una competició que va tenir de tot: qualitat, rivalitat, emoció... i ganes d'oblidar el conflicte.

Catalunya i València disputaren durant la guerra civil la Lliga Mediterrània, competició que, amb d'altres torneigs oficials, partits amistosos i festivals benèfics a favor de les milícies populars, va servir per pal·liar l'absència de les grans competicions futbolístiques, la Lliga i la Copa. El campionat disputat per equips catalans i valencians va nàixer com un gest de solidaritat i de desig d'agermanament, segons afirmaren els promotors. En l'àmbit de les seleccions regionals, Catalunya homenatjà València en les Corts i València homenatjà Catalunya en el Mestalla.

El 18 de juliol de 1936, segons anunciava la premsa, els jugadors del Futbol Club Barcelona Iborra, Llorens, Pauné, Areso, Bayo, Babet, Aubach, Bardina, Balmanya, Garcia, Franco, Pedrol, López, Prats, Fernández (uruguaià), Vantolrà, Barceló, Munlloch, Torredeflot, Marquès i Solà havien renovat el seu contracte. Només faltava que també ho feren Escolà, Raich, Gual, Argemí, Estrada i Zabalo. I era aquest últim qui més es resistia a fer-ho. Raich no ho va fer perquè, membre de família molt catòlica, va preferir fugir a França, on va formar part d'un equip de primera divisió.

El *Mercantil Valenciano*, "diari polític, independent, literari, comercial i d'anuncis", al preu de quinze cèntims, publicava en la primera pàgina del 18 de juliol de 1936 dues esqueles, es preguntava, "Què passa a Montreux?" i firma-

va un article a Paulino Masip en què deia: "Ací on vostès em veuen o em llegeixen, sóc un espanyol optimista. Anava a escriure que sóc l'únic espanyol optimista, però no m'agraden les exclusives".

València es trobava en vespres de

ARXIU / DOMÈNEC UMBERT

la Fira de Juliol, per a la qual estaven programades les seues tradicionals corregudes en les quals, aquesta vegada, es torejarien bous de Cobaleda, Alipio Pérez Taberner Sanchón, Atanasio Fernández, Villamarta, Pablo Romero, Clemente Tassara (abans Parladé), Miura, Graciliano Pérez Taberner, Moreno Ardanuy (abans Saltillo) i sis de reserva de Natares. El desencaixonament, festeig tradicional, estava programat per al diumenge dia 19 a les 17.00 h. En aquella ocasió, l'empresa sortejava set automòbils Vauxhall entre els espectadors de la fira i els vehicles

anaven a ser exposats abans que aparegueren els bous a l'arena.

I en l'apartat de fitxatges, el periòdic donava per segur que Ortúzar seria contractat pel València i que es quedaria sense Bertolí, qui se n'anava a Barcelona. Ortúzar també interessava al Racing de Santander.

Aquell dissabte estava anunciat en el camp de Vallejo un partit entre el València i el Gimnàstic, equip propietari de l'estadi en què també es disputaven proves d'atletisme i curses de llebrers. L'activitat esportiva valenciana es repartia entre boxa, hípica, columbofília i natació. I, sobretot, destacava a les pàgines del periòdic l'anunci que a l'endemà començava la Olimpiada Popular de Barcelona.

El mateix dia, l'*Abc* publicava el calendari del campionat de Catalunya. La primera jornada estava fixada per al 6 de setembre i s'hi havien de jugar els partits següents: Girona-Badalona, Espanyol-Sabadell i Granollers-Barcelona. El principal problema que reflectien aquelles pàgines era el que calia deduir de la publicitat dels peus de la notícia: hi havia dos anuncis de dues clíniques privades que tractaven les "hemorroides-varius-úlceres". Firmaven la garantia de la millora els doctors Illanes i Vendrell.

El començament de la guerra degué semblar, a determinades persones del món de l'esport, una circumstància transitòria, una espècie de santjoanada. Per exemple, el dia 7 d'agost, alguns periòdics dona-

Cartell de la Olimpiada Popular de Barcelona del 1936. Pocs dies abans de l'inici dels Jocs, el cop d'estat de Franco va avortar la celebració d'aquest gran esdeveniment esportiu.

a nàixer com un gest de solidaritat i agermanament

ren a conèixer l'informe que volia presentar la Federació Balear de Futbol a l'assemblea nacional de delegats. Mallorca i Constança encapçalaven la petició que fóra derogat "l'article 428 del Reglament" amb la finalitat que es donara igualtat al campió balear amb els peninsulars i d'aquesta manera pogueren actuar en condicions de "plena igualtat" en segona divisió amb els equips de Catalunya i València.

Entre bombes. Els primers dies de guerra els clubs foren confiscats pels sindicats, encara que en alguns casos, com el València, el Barcelona i l'Espanyol, foren els mateixos responsables de la direcció administrativa i alguns jugadors els qui es constituïren en sindicat confiscador. Fou per aquest motiu que a càrrec del Barcelona quedà Rossend Calvet, el seu secretari general, i a València, qui continuà gestionant l'equip fou Luis Colina, també secretari general de l'entitat.

Catalunya començà la temporada del 1936 amb diversos partits amistosos, com ara els jugats a València i a Múrcia, però al setembre jugà el seu campionat, en què la Federació ja va tenir com a interlocutor el Sindicat de Futbolistes Professionals, el qual aconseguí que aquells jugadors residents a la zona fidel de la República, i que pertangueren federativament a clubs de regions franquistes, pogueren fitxar per un club com si l'anterior compromís no existira. El sindicat, a més de defensar els drets dels seus afiliats, dictà normes segons les quals el comportament ètic, dins i fora dels recintes esportius, era d'obligat compliment. El sindicat també es va pronunciar en contra de tot tipus de violència.

La temporada oficial començà a Catalunya amb la seua Lliga amb la participació de Barcelona, Espanyol, Girona, Granollers, Badalona i Sabadell. A València, es va organitzar el Superegional, que començà el 4 d'octubre del 1936 amb la participació de València, Llevant, Gimnàstic, Hèrcules, Múrcia i Cartagena. Va guanyar el València, però el torneig fou bastant irregular, ja que el Cartagena

ARXIU / EFE

ARXIU

únicament es presentà per jugar dos partits.

L'encontre decisiu el va guanyar el València al Llevant al Camí Fondo (1-5) i fou la gran revenja d'aquells temps en què no podia derrotar els del Grau. En aquell encontre, el València, per trencar desconfiances, deixà de vestir de blanc i ho féu amb la seua segona samarreta, la roja. Els equips d'aquell partit decisiu foren els següents: Llevant: Pío; Arater, Calpe; Sierra, Guillén, Calero; Puig II, Artigas, Martínez, Gaspar Rubio i Botella. València: Cano; Villagrà, Juan Ramón; Bertolí, Iturraspe,

Conde; Domènech, Goiburú, Amadeo, Calatayud i Richart.

Enmig d'aquests partits i dels que posteriorment es jugaren a la Lliga Mediterrània, se celebraren dos partits al Mestalla entre les seleccions de Catalunya i València. I per celebrar el triomf del València en el Superegional va jugar a les Corts un amistós amb el Barcelona, que havia estat el segon en el campionat català, després de l'Espanyol.

Amb motiu d'aquest últim partit, *El Mundo Deportivo* publicà una informació titulada "el València campió i proletari que juga avui a

Dues imatges de les alineacions del València i del Barça els anys 1935 i 1936, respectivament. Més enllà de les competicions, les seleccions de València i Catalunya s'enfrontaren en dos partits d'homenatge.

La Lliga Mediterrània va començar amb deu equips,

D'esquerra a dreta, Melenchón, Conde i Goiburu, tots tres del València i protagonistes de la Lliga Mediterrània. Tanmateix, el futur esportiu dels jugadors va ser molt diferent. Goiburu, per exemple, acabà la guerra en el bàndol franquista.

ARXIU

les Corts" i afirmava en els subtítols: "Els clubs valencians encara confien que la fraternitat dels pobles germans es plasme en un torneig de lliga levantino-catalana".

Aquesta informació, apareguda el diumenge 3 de gener de 1937, fou l'anunci d'una competició que, malgrat les dificultats del moment, acabà disputant-se

El partit amistós el guanyà el Barcelona per 5-3, però es feia constar que ho havia aconseguit amb dificultats. El Barça alineà els seus millors homes: Urquiaga; Zabalo, Rafa; Argemí, Garcia, Balmanya; Torredeflot, Escolà, Gual, Barceló i Pagès. El València jugà amb Antolín; Melenchón, Juan Ramón; Bertolí, Iturraspe, Conde; Domènech, Goiburu, Amadeo, Calatayud i Richart. Els dos gols que donaren el triomf al Barcelona els marcà després de l'expulsió de Bertolí, per dir "burro" a un jutge de línia, i de la lesió d'Iturraspe.

Martínez Tortajada, alcalde accidental de la ciutat i directiu del València, es quedà a Barcelona després del partit per tractar de tancar els acords sobre la Copa Mediterrani. Només faltava la conformitat de l'Espanyol i es produí.

El 10 de gener es jugà la revenja València-Barça al Mestalla, amb més de tres quarts d'entrada, i el triomf tornà a ser blau-grana (2-3). El València alineà Babot en lloc de Zabalo en la defensa i aquest ocupà el lloc de Gual a la davantera.

El mateix mes de gener s'anuncià

la celebració del campionat en què participarien els sis clubs catalans: Barcelona, Espanyol, Sabadell, Girona, Granollers i Badalona. Per València confirmaren la seua participació el València, el Gimnàstic, el Llevant i el Castelló.

La primera jornada es va anunciar amb aquests emparellaments: Barcelona-Llevant; Sabadell-València; Granollers-Espanyol; Gimnàstic-Girona; Castelló-Badalona. L'Hèrcules anuncià que no podia participar-hi i per aquest motiu el Castelló es va poder incorporar a la competició. Poc després s'hi donaren de baixa el Sabadell i el Badalona i el torneig s'organitzà amb vuit equips.

La competició començà el diumenge 31 de gener de 1937, però amb un calendari molt diferent al

ARXIU

que s'aprovà en un principi. Els resultats foren els següents: Barcelona-València, 3-2; Castelló-Espanyol, 0-1; Granollers-Llevant, 1-1; Gimnàstic-Girona, 1-1. La premsa catalana, com era habitual, destacà que cap equip dels seus havia estat abatut.

Partits i alineacions: Barcelona: Urguiaga; Babot, Rafa; Argemí, Franco, Balmanya; Vantolrà, Zabalo, Escolà, Pedrol i Pagès. València: Antolín; Melenchón, Juan Ramón; Bertolí, Iturraspe, Conde; Domènech, Goiburu, Vilanova, Amadeo i Richart.

Castelló: Marzà; Benet, Alepuz; Mifi, Selma, Santolària; Planetes, Ramon, Suar, Malave i Garcia. Espanyol: Martorell; Pardo, Pérez; Manolín, Solé, Lecuona; Prat, Espada, Chas, Pascual i Bosch.

Gimnàstic: Amador; Gojenuri, Lladó, Rubio, Palahí, Tarí; Llago, Clara, Nietto, Tache i Roselló. Girona: Florenza; Farro, Torredeflot; Camps, Gómez, Madera; Lluch, Trujillo, Ramon, Olivas i Parera.

Granollers: Nogués, Oro, Saló; Vila, Rovira, Cifuentes; Eugeni, Garí, Sanz; Robles i Rocasolano. Llevant: Valero; Olivares, Calpe; Sierra, Guillem, Calero; Puig, Artigas, Martínez, Gaspar, Rubio i Botella.

D'aquestes primeres alineacions se'n pot destacar el fet que la majoria dels jugadors del Barça, posteriorment, després d'una gira per Amèrica, acabaren en l'exili mexicà, com Vantolrà i Urquiaga, i d'altres, com Balmanya i Zabalo, jugaren en equips francesos. El valencianista Goiburu acabà la guerra en el bàndol nacional, com Ber-

Luis Colina i Rosend Calvet (a la dreta) van ser presidents del València i del Barça, respectivament, els primers dies de la guerra. Els clubs foren confiscats pels sindicats, però en el cas dels dos principals equips, els seus secretaris generals en quedaren al càrrec.

ò la baixa del Sabadell i el Badalona la deixà en vuit

ARKIU

En la foto de l'esquerra, Bertolí i Iturraspe, i al centre, Juan Ramon, del València. A la dreta, Escolà i Balmanya, del Barça. La qualitat dels jugadors que disputaren la Lliga Mediterrània era indiscutible.

tolí, que es va enrolar en el Ferrol, equip amb què va jugar la final de la primera Copa del Generalíssim en 1939.

En el Llevant va jugar Salvador Artigas, que va ser el darrer aviador de la República, amb Gaspar Rubio. En el primer encontre no participà Agustinet Dolz, el del crit "Agustinet, bombeja!", un dels grans ídols llevantinistes, perquè s'havia allistat. Després va alternar

el front amb el futbol, i quan apareixia en el terreny de joc era el jugador més ovacionat.

El basc Tache de los Heros, que pertanyia al Sevilla, i que també es va exiliar a Mèxic, jugà amb el Gimnàstic, equip que al final de la guerra es va fondre amb el Llevant, club que tenia jugadors, però no camp perquè el de Camí Fondo estava destrossat. El Gimnàstic va aportar el color blau-grana de la

samarreta i l'apel·latiu de "granotes", que provenia del primer camp que tingué i que estava situat en el llit del Túria, on el raucar de les granotes era la nota característica a mitja vesprada.

Amb l'Espanyol va jugar Pitus Prat, el primer goleador de la Lliga espanyola, i també Manolín, que temps després, al front, el feriren i hagué d'abandonar el futbol. Martorell va ser porter de l'equip

Festes de Sant Jordi Moros i cristians ALCOI

AJUNTAMENT
D'ALCOI

Sant Jordi '98 FESTES DE MOROS I CRISTIANS

Alcoi - 22, 23, 24 d'abril

D'Interès Turístic Internacional

PROGRAMA

Dia 21 – <i>Dia dels Músics</i>	Festa del Pasdoble i Nit de l'Olla
Dia 22 – <i>Les Entrades</i>	Diana, Entrades Cristiana i Mora
Dia 23 – <i>Sant Jordi</i>	Processons, Retreta i focs d'artifici
Dia 24 – <i>Dia dels Trons</i>	Ambaixades, <i>Alardo</i> , Aparició, Soparets

REVELLES I ACTUACIONS MUSICALS

Dia 18	-Camps del Serpis-	<i>Petersellers / Los enemigos / Antofinger</i>
Dia 22	-Plaça de Dins-	<i>Zeppelin</i>
Dies 23/24	-Plaça Ferràndiz i Carbonell-	<i>Orquestra Montecarlo</i>

22, 23, 24 d'abril 1998
d'interès turístic internacional

INFORMACIO: Ajuntament: 965545211 - Casal de Sant Jordi: 965540580 - Web: www.alcoi.com

La guerra va dur alguns jugadors d'una zona de guerra

ARXIU

Dalt, una imatge de l'Espanyol de la temporada 1935-1936. La rivalitat entre els diversos clubs (en la imatge es pot observar un jugador del València estabornit en el terreny de joc), obligà les autoritats a prohibir l'assistència al camp amb armes de foc, alhora que recordaven que entre correligionaris no s'havien de produir baralles.

ARXIU

espanyol en l'Olimpíada Popular d'Anvers i després de la guerra va ser sancionat, però posteriorment encara va ser internacional amb aquell equip que començava els partits braç en alt.

En el Girona va jugar Quico Florenza, que pertanyia a l'Oviedo i que posteriorment va ser fitxat per l'Osasuna, equip que el va traure d'un camp de concentració proper a Pamplona. En el Girona va jugar també un dels germans Torredeflot, que en acabar la guerra va anar a raure al camp de concentració francès de Gurs, com Artigas i Paco Mateo, jugador andalús que es va alinear durant la guerra amb el Barcelona.

La guerra va dur alguns jugadors d'una zona de guerra a una altra menys conflictiva, i això facilità la participació en partits de la Lliga quan aquesta ja havia començat. Aquest va ser el cas de Lecue, que

va jugar dos partits amb el València, i que en acabar la guerra va formar la mitja amb Ortúzar i Iturraspe, o Junco, de Màlaga, que va figurar en les alineacions del Castelló amb el nom de Malagueno.

Alguns dels jugadors de la Lliga Mediterrània continuaren la seua carrera professional després de la guerra, però la vida esportiva d'al-

tres es va acabar per raons d'edat.

La Lliga Mediterrània la va guanyar el Futbol Club Barcelona, que solament perdé un partit. El campionat va començar el 31 de gener de 1937 i acabà el 2 de maig. En la primera jornada el Barça derrotà el València per 3-2 i en la final es va imposar al Gimnàstic de València per 5-1 (vegeu la classificació final en el requadre).

Per als futbolistes de l'època el torneig va ser una taula de salvació perquè mentre estigueren lligats al futbol pogueren evitar les trinxeres. Manuel Alepuz, que va jugar amb el Castelló cedit pel València, recorda aquells partits com l'única possibilitat que tenia el públic de mostrar les seues emocions. "El públic animava com si l'ambient de la guerra no pesara. Per a mi és un record inesborrable a pesar de les dificultats amb què ens havíem de moure. El Castelló, l'entrenava Guillén, que ens feia alçar a les sis de la matinada. Ell jugava de mig centre en el Llevant i compaginava la seua faena com a jugador amb la d'entrenador."

Juan Ramon, que va jugar en el Gimnàstic i després en el València, recorda que l'aspecte més característic d'aquella competició era la rivalitat amb el Llevant. "El públic assistia als nostres partits amb gran entusiasme i fins i tot arribaven a produir-se problemes a les graderies. Als jugadors ens pagaven irregularment, però teníem l'avantatge que ens proporcionaven un racionament acceptable a fi que ens poguérem mantenir en forma."

A Alberto Martorell, porter de l'Espanyol, el va agafar el 18 de juliol en plena carrera de medicina.

ROSANNA PUCHADES

El seu record del futbol de la Lliga és aquest: "Es jugava un futbol alegre, sempre buscant el gol. Era més divertit que no el futbol que es veu ara."

Domingo Balmansa va jugar la Lliga, participà en l'excursió del Barça per Amèrica i es quedà

CLASSIFICACIÓ DE LA LLIGA MEDITERRÀNIA DE 1937

	J	G	E	P	GF	GC	Pt.
Barcelona	14	7	6	1	27	15	20
Espanyol	14	8	3	3	30	20	19
Girona	14	6	5	3	27	18	17
València	14	7	3	4	32	23	17
Llevant	14	5	6	3	30	18	16
Gimnàstic	14	3	4	7	18	31	10
Granollers	14	2	4	8	17	36	8
Castelló	14	0	5	9	7	27	5

ARXIU

Vilanova. Un altre valencianista.

amb Escolà en el Cette francès. "En la Lliga Catalana i la Mediterrània l'ambient en els camps era en alguns partits com si no hi hagués guerra, però n'hi havia d'altres en què el camp no s'omplia i faltava color. Els viatges solíem fer-los de nit i sense llums per no alertar els vaixells de Franco."

Quico Florenza va jugar en el Girona i d'aquells partits conserva un record especial perquè durant la guerra tingué l'honor de ser el porter de la selecció catalana que es va enfrontar a la valenciana al Mestalla. Florenza va ser una de les figures d'aquella competició després de la qual hagué d'anar al front. "Entre els jugadors, en el vestidor i durant els viatges no es feien gaires comentaris sobre qüestions polítiques. Normalment tots ens coneixíem i sabíem de quin peu es dolia cadascú, però ens respectàvem."

De tots aquells partits, el més conflictiu va ser un València-Llevant. Els incidents entre els partidaris d'ambdós equips van ser tan greus que la premsa va publicar editorials recordant que el país estava en guerra i que entre correligionaris no havien de produir-se aquesta classe d'enfrontaments. A Catalunya, abans que començara la seua lliga, la Comissaria d'Ordre Públic va prohibir als espectadors que acudiren als camps amb armes. Ni tan sols la guerra, ni el fet de lluitar en el mateix bàndol, evitava les baralles entre els seguidors dels equips.

Julià Garcia Candau

PREMIS LITERARIS

de la IX NIT de SANT JORDI

Premi de

Premi de periodisme inlittuit per EL TEMPS

1

Podran postular a aquest premi exclusivament els temes centrats en Catalunya Nord i hauran de ser necessàriament reportatges. L'extensió màxima de les obres presentades no podrà ser inferior a 3 fulls ni excedir de 5.

2

L'import del premi ha estat fixat en 2.500 francs.

3

EL TEMPS, entitat que concedeix el premi, determinarà el jurat. Les obres finalistes seran publicades al mateix setmanari **EL TEMPS**.

4

*Les obres concursants hauran de ser adreçades abans del 27 d'abril al corresponal de Catalunya Nord del setmanari **EL TEMPS**.*

Pere Codonyan
32, carrer P. Semard
66270 EL SOLER